שטר **טִירְפָּא**, כדי שאוכל לטרוף בו את דמי המכר מהלקוחות שקנו קרקע מהמוכר **מֵרֹאשׁ** חודש **אִיִּיר וְאֵילָךְ**, שהרי יש לי אחריות על השדה. **אָמַר** לֵיהּ רב יוסף, לא אכתוב לך כן, משום **דְּיָכְלִי לְמֵימַר** לָךְ – יכולים הלקוחות שתבוא לטרוף מהם לומר לך, **אַתְּ, בַּר חַד בְּנֵיכָן אַתְּ** – יתכן ששטרך אכן נכתב באחד בניסן, וקדם לזמנו של הלוקח השני ושלא כדין נטלה ממך, ואין לך זכות לבוא ולטרוף מאתנו את השדה בשביל אחריות נכסים.

שואלת הגמרא: **מַאי תַּקָּנְתֵּיהּ** – מה היא תקנתו, כדי שיוכל לחזור ולתבוע מהלקוחות את דמי השדה. משיבה הגמרא: **נִכְתְּבוּ הַרְשָׁאָה לְהַדְדֵי** – יכתבו הרשאה זה לזה, כלומר, יבקש מחבירו שזמן שטרו הוא בחמשה בניסן, שימסור לו את שטרו ויכתוב לו הרשאה עליו שיוכל לטרוף לקוחות בשבילו, וממה נפשך יוכל לטרוף מן הלקוחות, שהרי לשניהם המוכר מכר באחריות, ואם יאמרו לו הלקוחות, זמן שטרך היה באחד בניסן, יאמר להם אני בא לגבות את דמי המכר של הלוקח השני שזמנו בחמשה בניסן ויש לי הרשאה לטרוף עבורו. ואם יאמרו לו הלקוחות, הלוקח השני קדם לך שאתה זמנך בעשרים ותשעה בניסן, יאמר להם, אני בא לטרוף מחמת עצמי עבור דמי המכר שהפסדתי. ונמצא שלא יוכלו לדחותו.

משנה

מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים, וּמָכַר אֶת שָׂדֵהוּ המשועבדת לשתי הכתובות, **וְכָתְבָה** האשה **הָרִאשׁוֹנָה לַלּוֹקֵחַ, דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּךְ** – אני מסתלקת מזכותי לטרוף ממך את השדה לצורך כתובתי. כשמת הבעל האשה **הַשֵּׁנִיָּה מוֹצִיאָה** את השדה **מֵהַלּוֹקֵחַ** עבור כתובתה, **וְרִאשׁוֹנָה** חוזרת וגובה את השדה **מִן הַשֵּׁנִיָּה**, כיון שהיא ויתרה על זכותה בקרקע רק ללוקח ולא לשניה, **וְהַלּוֹקֵחַ** חוזר וטורף את השדה **מִן הָרִאשׁוֹנָה**, שהרי היא הסתלקה מזכותה לגבות ממנו, **וְחוֹזְרוֹת חֲלִילָה**, שהשניה גובה מהלוקח והראשונה מהשניה וכן לעולם, **עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ פְּשָׁרָה בֵּינֵיהֶם. וְכֵן** הדין **בְּבַעַל חוֹב, וְכֵן** הדין **בְּאִשָּׁה** שהיא **בַּעֲלַת חוֹב** של בעלה.

גמרא

מבואר במשנה שבכך שאמרה האשה ללוקח 'דין ודברים אין לי עמך' פקעה זכותה, שואלת הגמרא: **וְכִי פָּתְבָה לֵיהּ** ללוקח 'דין ודברים אין לי עמך', **מַאי הָוֵי** – מה בכך, ומדוע פקעה זכותה לגבות מהלוקח את כתובתה, **וְהָתַנְיָא** בברייתא, **הָאוֹמֵר** או כותב **לַחֲבֵירוֹ** השותף עמו בשדה, **דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עַל שָׂדֶה זוֹ, וְאֵין לִי עֶסֶק בָּהּ, וְיָדֵי מְסוּלָּקֶת הֵימֶנָּה**, בכל אחד מלשונות אלו, **לֹא אָמַר כְּלוּם**, מפני שאינם לשונות מתנה. ומדוע כאן כשאמרה 'דין ודברים אין לי', הועילו דבריה.

משיבה הגמרא: **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** – במה עוסקת משנתינו, **בְּשֶׁקָּנוּ מִיָּדָהּ** – שעשו עם האשה קנין סודר עבור ויתורה על זכותה לגבות את השדה.

ממשיכה הגמרא ושואלת: **וְכִי קָנוּ מִיָּדָהּ מַאי הָוֵי** – מה בכך שעשו קנין, **תֵּימָא** – הלא האשה תאמר לא התכוונתי לוותר על זכותי, אלא רק **נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעְלִי**, כדי שיחשוב שגם אני מסכימה למכירה הזו, ולא יכעס עלי. **מִי לֹא תְּנַן** – וכי לא שנינו (גיטין נה:), לָקַח – קנה **מִן הָאִישׁ** את הקרקע המיוחדת לכתובת אשתו, **וְחָזַר** הלוקח **וְלָקַח** את השדה גם **מִן הָאִשָּׁה**, שנתן לה סכום מועט כדי שתסכים למכירה ותמחול על שיעבודה, **מְקָחוֹ בָּטֵל. אַלְמָא, יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר**, בכך שמכרתי את הקרקע, רק **נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעְלִי**, ולא הסכמתי באמת למכירה. ומדוע במשנתינו מבואר שאין האשה יכולה לומר כך, אלא הועיל ויתורה.

משיבה הגמרא: **אָמַר רַבִּי יִרְמְיָא, אָמַר רַב חִסְדָּא, לֹא קַשְׁיָא, הָא** – משנתינו סוברת כְּרַבִּי **מֵאִיר**, ואילו **הָא** – המשנה בגיטין, סוברת כְּרַבִּי **יְהוּדָה**. **דְּתַנְיָא** בברייתא, **כָּתַב** הבעל שטר לַלּוקח **הָרִאשׁוֹן** על מכירת שדה, **וְלֹא חָתְמָה** לוֹ אשתו שהיא מסכימה למכירה, ואחר כך כתב שטר לַלּוקח **הַשֵּׁנִי** על מכירת שדה השניה, **וְחָתְמָה** לוֹ, שהיא מוותרת על זכותה לגבות מהלוקח, **אֵינָהּ** האשה את **כְּתוּבָּתָהּ** ואינה יכולה לגבותה אלא מבני חורין, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**, יכולה היא לגבות מהלוקח השני, כיון **שֶׁיְּכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעְלִי, אַתֶּם** – הלקוחות, **מַה הטענה** שיש **לָכֶם עָלַי**. ומשנתינו סוברת כרבי מאיר, שהועילה מחילתה, והמשנה בגיטין סוברת כרבי יהודה, שיכולה לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי.

דוחה הגמרא: **וְכִי** מסתבר הדבר, **שֶׁרַבִּי**, שסידר את המשניות, **סָתַם לָהּ הָכָא** – שנה כאן סתם משנה **כְּרַבִּי מֵאִיר, וְסָתַם לָהּ הָתָם** – ואילו שם במשנה בגיטין, שנה סתם משנה **כְּרַבִּי יְהוּדָה**.

מחמת קושיא זו הגמרא מביאה תירוץ אחר: **אָמַר רַב פָּפָּא**, משנתינו עוסקת **בְּגָרוּשָׁה**, שהסכימה למכירת הבעל רק אחרי שהתגרשה, **וּמשנה** זו מוסכמת **לְדִבְרֵי הַכֹּל**, שבזה הכל מודים שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי.

תירוץ נוסף: **רַב אַשִׁי אָמַר, כּוּלָּהּ רַבִּי מֵאִיר הִיא** – בין המשנה כאן ובין המשנה בגיטין הם בשיטת רבי מאיר, הסובר שאינה יכולה לטעון 'נחת רוח עשיתי לבעלי', **וְעַד כָּאן לֹא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר הָתָם** – ולא אמר רבי מאיר בברייתא שאינה יכולה לטעון כן, **אֶלָּא בְּשֶׁנֵּי לָקוֹחוֹת**, שקנו מהבעל, והאשה לא חתמה אלא לשני, **דְּאָמְרֵי לָהּ** – שאומרים לה, **אִי אִיתָא דְּנַחַת רוּחַ עֲבַדְתְּ** – אם נכון הדבר שחתמת לשני בשביל לעשות נחת רוח לבעלך, **לְקַמָּא אִיבָּעֵי לָךְ לְמֵיעֲבַד** – היית צריכה לעשות כן גם ללוקח הראשון, וכיון שלא חתמת לו, בהכרח שלא היתה כוונתך לעשות לבעלך נחת רוח. **אֲבָל בָּלוֹקֵחַ אֶחָד** כפי שמדובר במשנה בגיטין, **אֲפִילּוּ רַבִּי מֵאִיר מוֹדֶה** שאשה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי. **וּמַתְנִיתִין** – ומשנתינו עוסקת באופן **דְּכָתַב לֵיהּ לְאַחַר** – שכתב הבעל שטר מכירה ללוקח אחד והאשה לא חתמה לו, ואחר כך מכר ללוקח השני והאשה חתמה לו, ולכן אינה יכולה לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי.

* * *

הגמרא מביאה ספק שהובאה לו ראיה מהברייתא לעיל לענין שני לקוחות: **תְּנַן הָתָם** במסכת גיטין (מח:), **אֵין נִפְרָעִין מִנְכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים** – נכסים שמכר הלוה לאחרים, **בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין** שהם ברשות הלוה, **וַאֲפִילּוּ** הנכסים שברשותו **הֵן זִיבּוּרִית**. מסתפקת הגמרא: **אִיבַּעְיָא לְהוּ, אִישְׁתַּדּוּף בְּנֵי חֲרֵי** – מה הדין במקרה שכאשר המלוה בא לגבות את חובו, יש ללוה קרקעות, אבל הן התקלקלו ואין בהם כדי לגבות את חובו, **מַהוּ דִּלְיטְרוֹף מִמְּשַׁעְבְּדֵי** – האם יכול המלוה לטרוף את חובו מהנכסים המשועבדים שביד הלקוחות.

הגמרא מביאה ראיה מהברייתא שהובאה לעיל: **תָּא שְׁמַע** ראיה מהברייתא, אם **כָּתַב** הבעל שטר מכירה **לַלּוקח הָרִאשׁוֹן, וְלֹא חָתְמָה** לוֹ אשתו שמסכימה למכירה, ואחר כך כתב שטר **לַלּוקח הַשֵּׁנִי** על מכירת השדה השניה, **וְחָתְמָה** לוֹ שמסכימה למכירה, **אֵינָהּ כְּתוּבָּתָהּ** ואינה יכולה לגבותה אלא מבני חורין, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** – ואם תעלה בדעתך, **אִישְׁתַּדּוּף בְּנֵי חֲרֵי טָרִיף מִמְּשַׁעְבְּדֵי** – שכאשר הקרקעות התקלקלו ואין אפשרות לגבות מהלוה, חוזר המלוה לגבות מהנכסים המשועבדים שנמכרו, **נְהֵי דְּאֵינָהּ כְּתוּבָּתָהּ מְשַׁנֵּי** – אמנם היא איבדה את זכותה לגבות כתובתה מהלוקח השני, שהרי חתמה לו, **מֵרִאשׁוֹן מִיהָא תִּינְבֵּי** – מדוע שלא תחזור לגבות מהלוקח הראשון. וכמו שאם התקלקלה הקרקע אצל הלוה, חוזר המלוה ללוקח, כך אם אי אפשר לגבות מהלוקח האחרון, חוזרים ללוקח שקדם לו.

הגמרא דוחה את הראיה: **אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מַאי אִיבָּדָה** – מה שהמשנה אמרה 'איבדה כתובתה', הכוונה **שֶׁאִיבָּדָה** כתובתה **מְשַׁנֵּי** – מהלוקח השני שחתמה לו, אבל יכולה לגבות מהלוקח הראשון.

הגמרא דוחה פירוש זה בברייתא: **אָמַר רָבָא, שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בָּדָבָר**

המשך בעמוד רכט

– יש שתי טענות על פירוש זה, **חֲדָא** – טענה אחת, **דְּאִיבָּדָה לְגַמְרֵי מַשְׁמַע** – שהלשון 'איבדה', משמעותו איבוד גמור, ואינה יכולה לגבות משום לוקח. **וְעוֹד** טענה, שהרי **תָּנְיָא** בברייתא, אם אדם לָוָה מִן הָאַחַד, וּמָכַר נְכָסָיו לִשְׁנַיִם, וְכָתַב בַּעַל חוֹב לְלוֹקֵחַ שֵׁנִי דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּךְ, אֵין לוֹ עַל לוֹקֵחַ רִאשׁוֹן כְּלוּם, המלוה אינו יכול לגבות אפילו מלוקח ראשון, **מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל** הלוקח הראשון **לוֹמַר** למלוה, **הִנַּחְתִּי לְךָ מָקוֹם לְגִבּוֹת הֵימֶנּוּ** – הנחתי בני חורין ביד המלוה בשעה שקניתי את השדה. ואם כן נדחה תירוצו של רב נחמן בר יצחק, וחוזרת ההוכחה מהברייתא, שאם המלוה לא יכול לגבות מהלוקח המאוחר, אינו חוזר לגבות מהלוקח הראשון.

אבל מסיים רבא, שאין להוכיח מכאן לענין שדה שנתקלקלה שאינו חוזר וגובה ממשועבדים, מפני שֶׁהָתָם בשתי הברייתות, **אִיהוּ דְּאַפְסִיד נַפְשֵׁיהּ בִּידַיִם** – המלוה קלקל לעצמו בידים את האפשרות לגבות מהשני, בזה שכתב לו דין ודברים אין לי עמך, וכן האשה כשחתמה לשני קלקלה לעצמה, ולכן אינם חוזרים ללוקח הראשון, אבל במקרה שהקרקע התקלקלה, עדיין הספק אינו מוברע אם יכולים לחזור ולגבות ממשועבדים.

הגמרא תמהה על הספק הנזכר: **אָמַר לֵיהּ רַב יֵימַר לְרַב אַשִׁי**, מה הספק בשדה שהתקלקלה אם הלוקח הראשון יכול לטעון הנחתי לך מקום לגבות הימנו,

וְהָא מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שהדיינים בבית דין פוסקים שאם הקרקעות בני חורין התקלקלו, רשאי המלוה לגבות ממשועבדים. וכפי שמוכח מהמעשה דלהלן, דְּהַהוּא גַּבְרָא – שהיה מעשה באדם, דְּמַיְשְׁכֵן לֵיהּ פַּרְדֵּיסָא לְחַבְרֵיהּ לְעֶשֶׂר שָׁנִין – שמשכן כרם לעשר שנים כדי שהמלוה יאכל פירות הכרם במשך זמן זה לפרעון החוב, ואחר כך יחזור הכרם ללוה ללא מעות. וְקַשׁ לְחֲמֵשׁ שָׁנִין – ואחרי חמש שנים הכרם הזקין ולא נתן עוד פירות. וְאָתָא לְקַמַּייהוּ דְּרַבָּנָן – בא המלוה לפני הדיינים, וְכָתְבוּ לֵיהּ שטר טַיְרְפָא – שהוא רשאי לטרוף את שאר החוב מקרקעות משועבדים, כלומר, מהלקוחות שקנו אותם מהלוה. הרי שדין פשוט הוא שבמקרה שבעל חוב אינו יכול לגבות את חובו מהקרקע שמשועבדת לו, גובה ממשועבדים, ומדוע הסתפקה הגמרא בזה.

הגמרא דוחה את הראיה משם: הָתָם נַמִּי – שם גם כן, אִינְהוּ הוּא דְּאַפְסְדוּ אַנַּפְשַׁייהוּ – הלקוחות הם אלו שהפסידו לעצמם, כֵּיוָן דַּהֲווּ יָדְעֵי דְּפַרְדֵּיסָא עֲבִיד דְּקִישׁ – כיון שידעו שהכרם עשוי להזקין והמלוה יטרוף מהלקוחות, לֹא אִיבָּעֵי לְהוּ לְמֵיזְבַן – לא היה להם לקנות את קרקעותיו של הלוה. אך באופן שהלקוחות לא הפסידו לעצמם, עדיין יש לומר שהמלוה אינו גובה ממשועבדים.

הגמרא מסיקה את ההלכה בענין זה: וְהִלְכְתָא – וההלכה היא, שאם אִישְׁתַּדּוּף בְּנֵי חָרֵי – התקלקלו נכסי הלוה טָרְפָא מִמַּשַׁעְבְּדֵי – רשאי המלוה לגבות מהלקוחות.

* * *

הגמרא מביאה שתי מימרות של אביי שעל אחת מהן יש קושיא ממשנתינו: אָמַר אַבַּיֵי, אם אמר אדם לאשה פנויה נְכָסַי לִיךְ וְאַחֲרַיְךְ לְפָלוֹנִי – אני נותן לך את נכסי במתנה, ואחרי מותך יקבלם פלוני, וְעָמְדָה האשה וְנִיסֵּת, ומתה, הַבַּעַל לוֹקֵחַ הֲוֵי – הבעל נחשב כמי שקנה את נכסי אשתו בשעת נשואיה, וְאֵין לְאַחֲרַיְךְ – ואין לאותו פלוני שאמור היה לקבלם אחריה בְּמָקוֹם בַּעַל כְּלוּם.

מבררת הגמרא: כְּמַאן – כדעת מי אמר אביי דין זה, כִּי הַאי תַּנָּא – כדעת תנא זה, דְּתַנְיָא בברייתא, האומר לחבירו נְכָסַי לִיךְ וְאַחֲרַיְךְ לְפָלוֹנִי, יָרַד הָרִאשׁוֹן וּמָכַר את הנכסים לאחר, הַשֵּׁנִי – ה'אחריך' מוֹצִיא את הנכסים לאחר מות המקבל הראשון, מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אֵין לַשֵּׁנִי – אין לפלוני אֶלָּא מַה שֶּׁשִּׁייֵר רִאשׁוֹן, וכיון שהראשון מכר את הנכסים בחייו, לא נשאר לשני כלום. ואביי אמר את דבריו כרבן שמעון בן גמליאל.

שואלת הגמרא: וּמִי אָמַר אַבַּיֵי הָכִי – וכי אפשר לומר שכך הורה אביי, וְהָאָמַר אַבַּיֵי (סוטה כא:) אֵיזֶהוּ רָשָׁע עָרוּם שהוזכר במשנה שם, זֶה הַמַּשִּׂיא עֵצָה לאדם שחבירו אמר לו 'נכסי לך ואחריך לפלוני', לְמִפְּרֹר בִּנְכָסִים שקיבל, ובכך למנוע מהשני לזכות בנכסים אחרי מות המקבל, כְּדַעַת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שהמכירה מועילה.

מתרצת הגמרא: מִי קָאָמַר תֵּינָשָׁא – וכי אביי אמר שהאשה תנשא לכתחילה, נְשֵׂאת קָאָמַר – אביי דיבר במקרה של דיעבד שכבר נישאת, שאין פלוני מוציא מיד הבעל.

מימרא נוספת מאביי: וְאָמַר אַבַּיֵי, אם אמר אדם לאשה נשואה נְכָסַי לִיךְ וְאַחֲרַיְךְ לְפָלוֹנִי – אני נותן לך את נכסי במתנה ואחרי מותך יקבלם פלוני, וּמָכְרָה את הנכסים לאדם אחר, וּמֵתָה. הדין הוא, שהַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת, שבעל בנכסי אשתו נחשב לוקח ראשון. וַאֲחַרַיְךְ – הפלוני שהקנו לו הנכסים לאחר שהאשה תמות, מוציא את הנכסים מִיַּד בַּעַל, מכיון שכוונת הנותן היתה שהבעל לא יזכה בהם, וְאחר כך בא הלּוֹקֵחַ ומוציא מִיַּד אַחֲרַיְךְ, כלומר מידו של אותו פלוני, וּמוֹקְמִינַן לְכוּלְהוּ בְּיָדָא דְּלוֹקֵחַ – ונשארים הנכסים ביד הלוקח.

מקשה הגמרא: מַאי שְׁנָא – במה שונה הדין של אביי מֵהָא דְּתַנְיָא – ממה ששנינו במשנתינו, וְחוֹזְרוֹת חָלִילָה, עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ פְּשָׁרָה בֵּינֵיהֶן, הרי אף בדינו של אביי, כיון שהבעל יכול להוציא מהלוקח צריך להיות הדין שלאחר שהלוקח הוציא מיד הפלוני שאחרי האשה, יוציאו הבעל ממנו, וחוזר חלילה עד שיעשו פשרה, ואף כאן היה צריך להיות הדין כך, ומדוע אמר אביי שמעמידים את הנכסים ביד הלוקח.

משיבה הגמרא: הָתָם – שם במקרה של המשנה, אִית לְהוּ פְּסֵידָא לְכוּלְהוּ – יש הפסד לכל אחד שלא יזכה בקרקע, לכך חייבים להגיע לפשרה, אבל הָכָא במקרה של אביי, הלּוֹקֵחַ הוּא דְּאִית לֵיהּ פְּסֵידָא – רק ללוקח יש הפסד אם לא יזכה בנכסים, שהרי הוא היחיד שהוציא כסף עבור הקרקע, לכך ראוי לחוס עליו ומעמידים את הקרקע בידו.

הגמרא מקשה על מימרא זו של אביי מהמימרא הקודמת שלו: אָזַל רַפְרָם אָמַר לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב אַשִׁי – הלך רפרם ואמר לרב אשי את שמועתו האחרונה של אביי, וּהקשה, מַי אָמַר אַבַּיֵי הָכִי – וכי אפשר לומר שאביי הורה ש'אחריך' מוציא מיד הבעל, וְהָאָמַר אַבַּיֵי במימרא הקודמת, שאם אמר נְכָסַי לִיךְ וְאַחֲרַיְךְ לְפָלוֹנִי, ואחר כך עָמְדָה וְנִיסֵּת ומתה, הַבַּעַל לוֹקֵחַ הֲוֵי, וְאֵין לְאַחֲרַיְךְ בִּמְקוֹם בַּעַל כְּלוּם. כלומר, כיון שנחשב הבעל כמי שקנה את הנכסים בחייה, לא נשאר כלום ברשות האשה כדי שיקבל מהם אותו פלוני לאחר מותה, הרי ש'אחריך' אינו יכול להוציא את הנכסים מיד הבעל.

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב אשי, הָתָם – שם, במימרא הראשונה של אביי, מדובר דְּאָמַר לָהּ 'נכסי לך ואחריך לפלוני' כֻּשְׁהֵיא פְּנוּיָה, וכיון שהיתה פנויה, לא היה בדעתו להתנות שבעלה לא יקנה את נכסיה. אבל הָכָא – כאן במימרא השניה, מדובר דְּאָמַר לָהּ הנותן כך כֻּשְׁהֵיא כבר נְשׂוּאָה, מַאי קָאָמַר לָהּ – מה היתה כוונתו לומר לה, ודאי שהתכוין להפקיע את זכות הבעל, שאַחֲרַיְךְ לִיקְנֵי – שדווקא המקבל השני יזכה בנכסים, ואילו הַבַּעַל לֹא לִיקְנֵי, ולכן אחריך מוציא הנכסים מיד הבעל.

* * *

שנינו במשנה: וְכֵן בַּעַל חוֹב. הברייתא מבארת מה הוא המקרה בבעל חוב שצריך גם שם להגיע לפשרה, כמו במקרה של המשנה. תָּנָא, וְכֵן בַּעַל חוֹב וּשְׁנֵי לְקוֹחוֹת.

הברייתא מביאה דין נוסף: וְכֵן אִשָּׁה בַּעֲלַת חוֹב וּשְׁנֵי לְקוֹחוֹת.

הדרן עלך מי שהיה נשוי

פרק אחד עשר - אלמנה ניזונת

משנה

תיקנו רבנן, שהנושא אשה מתחייב בכתובתה, שאם ימות בחייה תדור בביתו אף שירשוהו בניו, וכן יתנו לה היתומים מזונות. אולם, אם נפרעת כתובתה, שוב אין היתומים חייבים לזונה. והטעם, שהתחייבות זו היא רק בזמן שהיא נשארת אלמנה מחמת כבוד בעלה, אבל כשנפרעת כתובתה מוכח שבדעתה להנשא לאחר, ואינה מעוכבת מחמת כבוד בעלה, ולכן אין לה מזונות. וחיוב זה הוא אף בשלא כתב כן בכתובה, כיון שחיוב זה הוא מתנאי בית דין. ונחלקו אנשי גליל ואנשי יהודה (לעיל נב:) כיצד כותב בכתובתה, לאנשי גליל כותב, 'את תהא יתבת בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי', ולפי זה, אין היתומים יכולים לכופה לקבל כתובתה ולהיפטר מחיוב המזונות, אלא תלוי בדעתה. ולאנשי יהודה כותב, 'את תהא יתבת בבית ומיתזנא מנכסי עד שירצו היורשין ליתן ליך כתובתיך'. ולכך אם רוצים היורשים, יכולים לפרוע כתובתה, ואינם חייבים לזונה יותר.

אומרת המשנה: אַלְמָנָה שהיו לבעלה בנים מאשה אחרת, היא ניזוֹנֶת מִנְּכָסֵי יְתוֹמִים, דהיינו הבנים זנים את אלמנת אביהם, שכך התחייב לה בעלה בכתובה. ותיקנו שמַּעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהֶן תחת המזונות שהיא מקבלת מהם. וְאף שמעשה ידיה של היתומים, מכל מקום אֵין הם חַיָּבִין בִּכְבוֹרָתָהּ. שחיוב הבעל לקבור את אשתו הוא במקום הכתובה שאינו צריך לתת לה, ונחשב כאילו ירש את כתובתה. ואם כן כשמתה האשה אחר הבעל, יוֹרְשָׁיהָ של האשה,

המשך בעמוד ריז

דהיינו קרוביה שאינם יורשי הבעל, שהם **יוֹרְשֵׁי כְּתוּבָּתָהּ**, הם **חַיָּבִין בִּקְבוּרָתָהּ**.

* * *

גמרא

כפי שנתבאר, לדעת אנשי גליל אין היתומים יכולים לסלקה ממזונות בעל ברחה כשאינה תובעת כתובתה, ולדעת אנשי יהודה יכולים לסלקה. הגמרא מבררת מהי דעת המשנה: **אֵיבַּעְיָא לְהוּ**, האם אלמנה **נִיזּוֹנֶת תְּנַן**, **אוֹ** אלמנה **הַנִּיזּוֹנֶת תְּנַן**. ומבארת הגמרא שהספק הוא כמי סתמה המשנה, האם **נִיזּוֹנֶת תְּנַן**, ומשנתינו סוברת **כְּאַנְשֵׁי גָּלִיל**, שהלשון 'ניזונת' משמע שכך הדין, שאלמנה ניזונת, **וְלֹא סָגֵי דְּלָא יָהֲבֵי לָהּ** – ואין היתומים יכולים לומר שאינם חפצים לזונה, אלא לפרוע לה כתובתה. ונמצא שסתמה המשנה כאנשי גליל, ואם כן ההלכה כמותם. **אוֹ דִלְמָא הַנִּיזּוֹנֶת תְּנַן**, ומשנתינו **כְּאַנְשֵׁי יְהוּדָה**, שלשון 'הניזונת' משמע שאם היא ניזונת מהם, ומשמע **דְּאִי בָּעוּ** – ואם ירצו היתומים, יפרעו לה כתובתה **וְלֹא יָהֲבֵי לָהּ** – ולא יתנו מזונותיה. ונמצא שסתמה המשנה כאנשי יהודה.